

การถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านในการทอผ้าไหม บ้านหูล่งประดู่ ตำบลหูล่งประดู่
อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

Local Wisdom Transmission on Weaving of Lungpradu Community,
Tambon Lungpradu, Huai Thalaeng district, Nakhon Rajchasma province

ณัฐริกา บุตรศรี⁶, อักษร สวัสดิ์⁷, วีรพล วีรพลางกูร⁸ และ นภพร เชื้อข้า⁹

Nuttharika BUTSTEE, Aksorn SAWASDEE, Weeraphon WEERAPHALANGKOO

and Nopporn CHUEAKHAM

E-mail: nuttarika099@gmail.com, love2aksorn@hotmail.com

(Received: March 30, 2020; Revised May 10, 2020; Accepted May 12, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาเทคนิคการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านการทอผ้าไหมบ้านหูล่งประดู่ ตำบลหูล่งประดู่ อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านการทอผ้าไหมบ้านหูล่งประดู่ ตำบลหูล่งประดู่ อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกตและบันทึกผลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ผู้นำชุมชนและกลุ่มสตรีทอผ้า เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ มาสรุปผลและอภิปรายผลในลำดับต่อไป

ผลการวิจัยพบว่า 1) เทคนิคการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านการทอผ้าไหม บ้านหูล่งประดู่ ตำบลหูล่งประดู่ อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา พบว่ามีวิธีการถ่ายทอดได้หลายทางโดยใช้เทคนิคการสาธิต การปฏิบัติจริง การบอกเล่าเพื่อให้ปฏิบัติตามซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นพลวัตจนเกิดการสั่งสมและพัฒนาความรู้การทอผ้าไหมอยู่ตลอดเวลา มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของพัฒนาการ ทั้งในด้านคุณภาพ ประสิทธิภาพ และการสร้าง

⁶ นักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, Ph.D.

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, Ph.D.

⁴ อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, Ph.D.

นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาผลงานของผู้ผลิตผ้าไหมแต่ละกลุ่ม ซึ่งแต่ละวิธีขึ้นอยู่กับองค์ความรู้และกลุ่มเป้าหมายที่จะรับการถ่ายทอด2)แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมกลุ่มทอผ้าไหมให้มีความยั่งยืนและการสนับสนุนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ได้มีการเสริมสร้างความเป็นผู้ดำเนินการอนุรักษ์ภูมิปัญญา และช่วยสืบสานสืบทอดเพื่อบรรจุเป็นหนึ่งในหลักสูตรการเรียนการสอน การปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชนให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญา การบันทึกลวดลายผ้าไหม เพื่อเป็นหลักฐานและถ่ายทอดภูมิปัญญาอันล้ำค่าของบรรพบุรุษดำรงอยู่ต่อไป

คำสำคัญ: วิธีการอนุรักษ์, การทอผ้าไหม, เทคนิคการถ่ายทอด

Abstract

This research aimed to 1) study the technique of local wisdom transmission on weaving of Lungpradu Community, Tambon Lungpradu, Huai Thalaeng district, Nakhon Rajchasema province and 2) study the guidelines for conserving the local wisdom of weaving of Lungpradu Community, Tambon Lungpradu, Huai Thalaeng district, Nakhon Rajchasema province. This research employed qualitative method by using interview, observation and taking notes from the interview. The key informants were head of the community and female weavers. The research instruments were interview and observation forms. Data was analyzed by summarizing key points before writing a discussion.

The research findings revealed that 1) There were several techniques of local wisdom transmission on weaving of the aforementioned community namely, demonstration, real practice, and oral instruction which were dynamic learning process accumulated and developed constantly. The progressive change was found in terms of quality, efficiency as well as innovative creation for developing weaving products of each group. The techniques depended on knowledge and target groups 2) The guidelines for conserving the local wisdom were that the government and private sectors should support budget for promoting the weaving community sustainably and continuously supporting the activities. In addition, the leadership in local wisdom conservation should be supported and included in the curriculum. In order to maintain the valuable local wisdom from the ancestors, raising awareness of people in the community should be done progressively along with recording the silk weaving patterns

Keywords: ways of conservation, silk weaving, technique of transmission

บทนำ

ปัจจุบันหลายประเทศได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) มากขึ้นซึ่งประเทศไทยได้เริ่มคำนึงถึงเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (2550 – 2554) และมีความชัดเจนขึ้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (2555 – 2559) ซึ่งประเทศไทยมีความพร้อมด้านทรัพยากรที่มีความหลากหลายทางชีวภาพวัฒนธรรมและทรัพยากรมนุษย์ที่มีความเป็นเลิศในการต่อยอดแนวคิดสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้ประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญในเวทีการค้าโลก

ภูมิปัญญาเป็นพลังทางวัฒนธรรมที่เป็นอาวุธสำคัญเพื่อต่อสู้กับวิกฤตเศรษฐกิจทุนนิยมต้องบำรุง รากแก้วที่สำคัญให้สมบูรณ์แข็งแรงคงทนส่งผลถึงความสง่างามเบื้องต้นที่โดดเด่นในโลกใบนี้ซึ่งปัจจุบันกระบวนการพัฒนาประเทศกำลังพลิกผันจากกระแสหลักมาสู่กระแสพื้นบ้านทำให้คำว่าภูมิปัญญาชาวบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทยและการพึ่งพาตนเองกลายเป็นคำนิยมในกระบวนการพัฒนาปัจจุบัน ถึงเวลาที่ต้องหวนกลับไปมองคนบางกลุ่มที่ดำรงชีวิตตามวิถีชีวิตเดิมในอดีตมีชีวิตอยู่อย่างไม่มีปัญหาท่ามกลางวิกฤตเศรษฐกิจสังคม

ผ้าไหมไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมการแต่งกายที่สืบสานกันมามากกว่า 3,000 ปีมาแล้วโดยมีแหล่งสำคัญอยู่ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและได้ขยายไปยังภาคเหนือตอนบนจนปัจจุบันได้แพร่กระจายไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศซึ่งมีความแตกต่างกันในลวดลายตามเชิงความคิดและวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่น นับตั้งแต่จัดตั้งบ้านห่มประดู่ เมื่อปีพ.ศ. 2478 โดยวิถีชีวิตของชาวอีสานจะมีการทอผ้าไหมไว้ใช้ในชีวิตประจำวัน งานบุญงานประเพณีต่าง ๆ ใต้อันบ้านเกือบทุกหลังจะมีทอผ้าผู้หญิงทุกคนต้องทอผ้าไหมเป็นจึงจะแต่งงานได้ ผ้าไหมเป็นวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวห่มประดู่ เส้นไหมนับหมื่นนับแสนเส้นถักทอกลายเป็นผืนผ้าที่มีเอกลักษณ์มีความประณีตบรรจง กลายเป็นเอกลักษณ์จนถึงปัจจุบัน

ภูมิปัญญาเดิมที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ มีการทำลายมัดหมี่แบบโบราณวัสดุที่ใช้ในการทำลายมัดหมี่ใช้เส้นใยสับปะรดมาขูดเอาเนื้อออกมาให้เหลือแต่เส้นใยล้างแล้วตากให้แห้งจึงนำมามัดนอจากนี้ยังใช้กากกล้วยตากแห้งมามัดเป็นลายต่างๆ แต่มีข้อเสียคือถ้ามัดไม่แน่นสีจะซึมเข้าหากัน จึงหันมาใช้เชือกพลาสติกแทนชุมชนบ้านห่มประดู่ได้รับการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยววัฒนธรรมผ้าไหมและเป็นแหล่งเรียนรู้การทอผ้าไหม (โรงเรียนผ้าไหม) ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครราชสีมา ดังนั้นการทอผ้าไหมจึงเป็นภูมิปัญญาอีกหนึ่งสาขาที่ได้รับการฟื้นฟูและพัฒนาในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ประเทศไทยมีการทอผ้ามาเป็นเวลายาวนานแต่ไหนไม่มีหลักฐานยืนยันแน่ชัดได้ นอกจากหลักฐานทางโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่บ้านเชียงจังหวัดอุดรธานีพบร่องรอยการใช้ผ้าไหมและใยป่านกัญชาติดอยู่กับกำไรยุคสำริดอายุประมาณ 3,000 ปีมาแล้ว (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537 : 30) จากที่กล่าวมาทำให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์ผ้าไหมเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตซึ่งผ้าไหมมีบทบาททางเศรษฐกิจและเป็นสื่อสัญลักษณ์ทางสังคมที่บ่งบอกความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและชาติพันธุ์ กระบวนการทอผ้าไหมเป็นกระบวนการทางภูมิ

ปัญหาที่เกิดจากการเรียนรู้ที่พัฒนาจนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมด้วยการสร้างสรรค์ต่อยอดให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่เป็นทุนทางสังคมในการพึ่งพาตนเองได้ด้วยจากความเป็นมาดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา“ การถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านในการทอผ้าไหมหมู่บ้านหล่งประดู่ ตำบลหล่งประดู่ อำเภอยาย้อย จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นการบันทึกถึงเทคนิคการถ่ายทอดภูมิปัญญาและแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมให้เป็นมรดกของชุมชนสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเทคนิคการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านการทอผ้าไหมบ้านหล่งประดู่ ตำบลหล่งประดู่ อำเภอยาย้อย จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านการทอผ้าไหมบ้านหล่งประดู่ ตำบลหล่งประดู่ อำเภอยาย้อย จังหวัดนครราชสีมา

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้เรียนรู้ถึงเทคนิคการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านการทอผ้าไหมบ้านหล่งประดู่ ตำบลหล่งประดู่ อำเภอยาย้อย จังหวัดนครราชสีมา
2. ได้เรียนรู้ถึงแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านการทอผ้าไหมบ้านหล่งประดู่ ตำบลหล่งประดู่ อำเภอยาย้อย จังหวัดนครราชสีมา

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านในการทอผ้าไหม บ้านหล่งประดู่ ตำบลหล่งประดู่ อำเภอยาย้อย จังหวัดนครราชสีมา ที่ยังคงรักษาและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยไว้ด้วยการนำภูมิปัญญาดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ ใช้วิธีการศึกษาวิจัยโดยการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ และรวบรวมข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

โดยศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม และแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

2. ขอบเขตด้านประชากร

ศึกษาเฉพาะผู้นำชุมชนและกลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านหล่งประดู่ ตำบลหล่งประดู่ อำเภอยาย้อย จังหวัดนครราชสีมา ที่มีความรู้ด้านการทอผ้าไหม โดยเฉพาะในชุมชนบ้านหล่งประดู่ จำนวน 5 คน

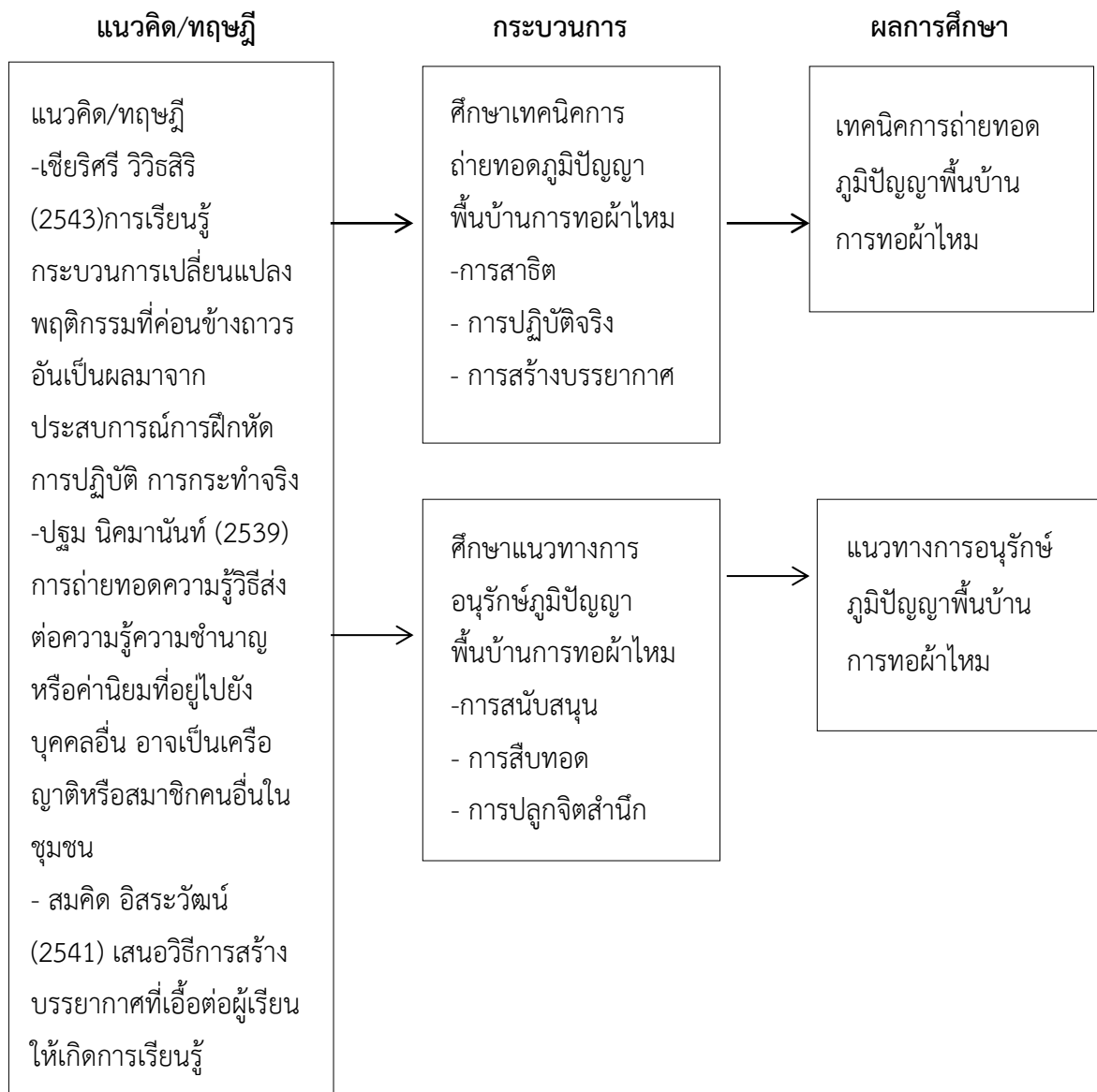
3. ขอบเขตด้านพื้นที่

โดยศึกษา ณ ศูนย์เรียนรู้กลุ่มไหมไทย บ้านหล่งประดู่ ตำบลหล่งประดู่ อำเภอห้วยแถลงจังหวัด นครราชสีมา

4. ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษาครั้งนี้ ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2562 – เดือนตุลาคม 2562

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงบรรยาย ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ สังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม แล้วบันทึกข้อเท็จจริงที่ได้สัมภาษณ์และสังเกตการณ์ โดยนำข้อใจมาจัดระเบียบข้อมูลใหม่ด้วยการจำแนกประเภทเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา แล้วนำมาวิเคราะห์ควบคู่กับบริบทการทอผ้าไหมในพื้นที่

วิธีดำเนินการศึกษา

1. ประชากรในการศึกษา

ประชากรที่ให้ข้อมูลสำคัญใช้ในการศึกษา ได้แก่

- 1.1) ผู้นำชุมชน บ้านหล่งประดู่ จำนวน 1 คน
- 1.2) กลุ่มสตรีทอผ้าไหม บ้านหล่งประดู่ จำนวน 4 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

2.1) แบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านในการทอผ้าไหม บ้านหล่งประดู่ ตำบลหล่งประดู่ อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

โดยทำการสัมภาษณ์ตามประเด็นดังต่อไปนี้

- 2.1.1) การถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านการทอผ้าไหม
- 2.1.2) แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาบ้านพื้นการทอผ้าไหม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล/ขั้นตอนการวิจัย

ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษา ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1) สํารวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผ้าทอไหม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้านภูมิหลังและลักษณะข้อมูลพื้นฐานทั่วไปในปัจจุบัน

3.2) สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ได้เลือกไว้ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยทำการสัมภาษณ์กลุ่มสตรีทอผ้าไหมผู้ซึ่งทำการถ่ายทอดความรู้ และผู้นำชุมชน ซึ่งในการเก็บข้อมูลนี้จะใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งจะได้รายละเอียดที่ต้องการศึกษาเฉพาะเรื่องได้มากกว่าการสังเกต โดยเลือกสัมภาษณ์จากบุคคลที่มีลักษณะพิเศษ และเลือกสัมภาษณ์จำนวน 5 คน ในการสัมภาษณ์จะทำการสัมภาษณ์โดยเน้นบรรยากาศแบบ เป็นกันเอง ไม่มีพิธีรีตอง โดยให้ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ อนึ่งผู้วิจัยจะพยายามบันทึกภาพบรรยากาศการสัมภาษณ์ด้วยโทรศัพท์มือถือเป็นหลักเพื่อให้การสัมภาษณ์เป็นไปอย่างเป็นธรรมชาติและกันเองที่สุด

3.3) ในแต่ละครั้งที่ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์กลุ่มประชกรนั้น ผู้วิจัยจะทำการสังเกต บรรยากาศการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้า โดยจะทำการสังเกตตามกรอบแบบสังเกตการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าใหม่ที่ได้สร้างไว้ ผู้วิจัยทำการสังเกตบรรยากาศและ ขั้นตอนกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้ รวมถึงการทอผ้าใหม่ โดยผู้วิจัยจะเข้าไปสังเกตอย่างใกล้ชิด โดยใช้แบบสังเกตซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบกับการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัยคือวิธีตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากรูปร่างหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็นไปสู่การสร้างข้อสรุปในเชิงนามธรรมโดยการนำข้อมูลที่จำแนกและจัดหมวดหมู่เรียบร้อยแล้วในแต่ละบุคคลมาวิเคราะห์ตีความหมายและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเองโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสรุปข้อความแต่ละบุคคลรวบรวมจัดหมวดหมู่ทำความเข้าใจและอธิบายตามประเด็นที่ศึกษา

ผลการวิจัย

การถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านในการทอผ้าใหม่บ้านหล่งประดู่ ตำบลหล่งประดู่ อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปได้ดังนี้

1. เทคนิคการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านการทอผ้าใหม่บ้านหล่งประดู่ ตำบลหล่งประดู่ อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา พบว่ามีวิธีการถ่ายทอดได้หลายทางโดยใช้เทคนิคการสาธิต การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง หรือแสดงการกระทำสิ่งต่างๆให้ผู้เรียนได้ดู จะเน้นให้เห็นขั้นตอนอย่างชัดเจนส่วนใหญ่จะใช้บ้านและศูนย์เรียนรู้กลุ่มไหมไทยบ้านหล่งประดู่ เป็นสถานที่ในการถ่ายทอดการทอผ้าใหม่ และจำหน่ายผ้าทอ ผู้สอนไม่ต้องเตรียมอุปกรณ์ในการสอนอะไรมาก เพราะจะเน้นการสอนจากสถานที่จริงเป็นหลัก ซึ่งอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการทอผ้ามีเพียงพออยู่แล้วสำหรับผู้สอนจะวางตัวนำเคารพและสร้างบรรยากาศเป็นกันเองกับผู้เรียนในเวลาเดียวกัน การบอกเล่าเพื่อให้ปฏิบัติตามโดยการทำให้ดูพร้อมทั้งการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน จึงทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจเรียนรู้การทอผ้าใหม่เป็นอย่างดี ผู้สอนจะเน้นทำให้ดูเป็นตัวอย่างก่อนที่จะให้ลองปฏิบัติจริงวิธีการเรียนรู้ส่วนใหญ่เกิดจากการลงมือทำกลุ่มสตรีทุกคนเต็มใจในการถ่ายทอด จึงทำให้ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมีความสุข ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นพลวัต(Dynamics)จนเกิดการสั่งสมและพัฒนาความรู้การทอผ้าใหม่อยู่ตลอดเวลา มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของพัฒนาการ มีผลงานดีขึ้นเรื่อยๆ ทั้งในด้านคุณภาพ ประสิทธิภาพ และการสร้างนวัตกรรม (Innovation) เพื่อการพัฒนาผลงานของผู้ผลิตผ้าใหม่แต่ละกลุ่มซึ่งแต่ละวิธีขึ้นอยู่กับองค์ความรู้และกลุ่มเป้าหมายที่จะรับการถ่ายทอด

2. แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าใหม่ พบว่าได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมกลุ่มทอผ้าใหม่ให้มีความยั่งยืนและการสนับสนุนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ได้มีการเสริมสร้างความเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ภูมิปัญญา และช่วยสืบสานสืบทอดเพื่อบรรจุเป็นหนึ่งในหลักสูตรการเรียนการสอน การปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชนให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญา การบันทึกทอผ้าใหม่ เพื่อเป็นหลักฐานและ

ถ่ายทอดภูมิปัญญาอันล้ำค่าของบรรพบุรุษดำรงอยู่ต่อไปทั้งนี้ทางศูนย์เรียนรู้กลุ่มไหมไทย บ้านหล่งประดู่ยังเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนต่างๆ ได้เรียนรู้การทอผ้าไหมอย่างไม่ปิดกั้น ส่งผลให้ ศูนย์เรียนรู้กลุ่มไหมไทย บ้านหล่งประดู่ เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่อยู่คู่กับชุมชนบ้านหล่งประดู่ มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

อภิปรายผล

การถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านในการทอผ้าไหมบ้านหล่งประดู่ ตำบลหล่งประดู่ อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมาพบว่าประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

1. เทคนิคการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านการทอผ้าไหมพบว่ามีการถ่ายทอดได้หลายทางโดยใช้เทคนิคการสาธิตการปฏิบัติจริงการบอกเล่าเพื่อให้ปฏิบัติตามโดยการทำให้ดูพร้อมกันทั้งการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันวิธีการเรียนรู้ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการลงมือทำลองผิดลองถูกซึ่งกระบวนการเรียนรู้เป็นการพลวัตจนเกิดการสั่งสมและพัฒนาความรู้การทอผ้าไหมอยู่ตลอดเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของพัฒนาการ ผลงานดีขึ้นเรื่อยๆทั้งในด้านคุณภาพประสิทธิภาพและการสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาผลงานของผู้ผลิตผ้าไหมแต่ละกลุ่มซึ่งแต่ละวิธีขึ้นอยู่กับองค์ความรู้และกลุ่มเป้าหมายที่จะรับการถ่ายทอดสอดคล้องกับงานวิจัยของสร้างสีแก้วพิจิตร (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านในการผลิตผ้าไหมปักธงชัยเพื่อพัฒนาเป็นสินค้ามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนผลการวิจัยพบว่าภูมิปัญญาพื้นบ้านในการผลิต ผ้าไหมปักธงชัยเป็นองค์ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ถ่ายทอดต่อกันมาเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านดั้งเดิมของชาวบ้านและสอดคล้องกับงานวิจัยของละออไชโยธา (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าไหมชุมชนตำบลโคกจานอำเภออุทุมพรพิสัยจังหวัดศรีสะเกษผลการวิจัยพบว่าการทอผ้าไหมเป็นจารีตประเพณีวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดสู่รุ่นลูกหลาน การสืบทอดและพัฒนาของการทอผ้าไหมโดยวิธีการสอนกันเองในชุมชนจากปู่ย่าตายายพ่อแม่สู่ลูกหลานเป็นการเรียนรู้กันภายในชุมชนความสำคัญสอดคล้องกับงานวิจัยสุนทรสุขไทย(2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการสืบสานการทอผ้าไหมพื้นเมืองของชุมชนตำบลหาดเสี้ยวอำเภอศรีสขณาสัยจังหวัดสุโขทัยผลการวิจัยพบว่าเป็นการสืบสานด้วยวิธีซึมซับไม่มีการสอนแต่เห็นพ่อปู่ ตายาย พ่อเวลาทอก็เข้าไปช่วยกันและสามารถทอได้เพื่อนำไปใช้ในครัวเรือนและมีการหารายได้บ้างเป็นการใช้ช่วงเวลารว่างจากการทำนา เพราะที่นี้มีการทำนาปีละครั้งซึ่งเป็นนาดำ การทอผ้าช่วยให้เกิดความสัมพันธ์กันช่วยกันแบบเครือญาติเกิดความภาคภูมิใจเมื่อเห็นผ้าที่ทอเสร็จแล้วทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนิตยาฉัตรเมืองปัก (2555: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ผ้าไหมมัดหมี่อำเภอนาโพธิ์จังหวัดบุรีรัมย์ผลการศึกษาพบว่าการถ่ายทอดองค์ความรู้เป็นการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษสู่รุ่นหลานเป็นวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้โดยการสอนโดยผู้นำกลุ่มการฝึกอบรมมีการทัศนศึกษาดูงาน มีการสาธิตให้คำแนะนำ มีวิธีการทอผ้าไหมมัดหมี่แก่ผู้ที่สนใจสอดคล้องกับงานวิจัยของสมโชค เจริญการ (2552: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาแนวทางการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพทอผ้าไหมตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางผลการวิจัยพบว่าหลักในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์โดยใช้วิธีการสอนภาคทฤษฎีด้วยการบอกอธิบายให้ท่องจำให้ดูเป็นตัวอย่างของจริงและเรียนรู้ภาคปฏิบัติด้วยการปฏิบัติจริงที่กลุ่มอาชีพในชุมชนลักษณะดังกล่าวเป็นข้อกำหนดทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดความรู้ส่วนการถ่ายทอดความรู้ในระดับกลุ่มอาชีพเป็นการพัฒนาศักยภาพให้กับกลุ่มอาชีพทอผ้า

ในชุมชนที่ต้องคำนึงถึงกลุ่มอาชีพฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องตามเงื่อนไขที่กำหนดจึงสามารถเพิ่มศักยภาพให้กับกลุ่มอาชีพในชุมชนได้

2. แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐและเอกชน เพื่อส่งเสริมกลุ่มทอผ้าไหมให้มีความยั่งยืนและการสนับสนุนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ได้มีการเสริมสร้างความเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ภูมิปัญญา และช่วยสืบสานสืบทอดเพื่อบรรจุเป็นหนึ่งในหลักสูตรการเรียนการสอน การปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชนให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญา บ้านทอกลดลายผ้าไหม เพื่อเป็นหลักฐานและถ่ายทอดภูมิปัญญาอันล้ำค่าของบรรพบุรุษดำรงอยู่ต่อไปสอดคล้องกับงานวิจัยของระวีวรรณ กิจโรจน์สกุล (2557: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาผ้าไหมทางระลอกการอนุรักษ์และพัฒนาการผลิตเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมาซึ่งผลการวิจัยพบว่าแนวทางในการอนุรักษ์ และพัฒนาการผลิตผ้าไหมทางระลอกเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมาเห็นควรแบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1)การฝึกอบรม 2)การเพิ่มพูนทักษะ 3)การพัฒนาเทคโนโลยี4)การจัดการสมัยใหม่สอดคล้องกับงานวิจัยของชนิษฐา คำพลงาม (2555: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาเครื่องแต่งกายสตรีเชิงพาณิชย์ จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่ารัฐบาลควรให้การสนับสนุนแก่ชุมชนเพื่อพัฒนากระบวนการผลิตผ้าไหมโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเทคโนโลยี ทั้งนี้ เพื่อช่วยให้ชาวบ้านสามารถรักษาความรู้และทักษะทั้งยังเป็นการสร้างเสริมรายได้ แก่ชุมชนด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การผลิตผ้าไหมเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านซึ่งมีขั้นตอนที่ย่างยากใช้เวลานานในการเรียนรู้และประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติ ปัจจุบันกลุ่มผลิตผ้าไหมพบว่าส่วนใหญ่จะมี เฉพาะผู้สูงอายุ ดังนั้นควรหากลยุทธ์ หรือแนวทางในการอนุรักษ์ สืบทอดให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ควรมีการสร้างความตระหนักและเห็นคุณค่าภูมิปัญญาพื้นบ้านการทอผ้าให้แก่กลุ่มเยาวชนและคนรุ่นใหม่ในชุมชนให้มากขึ้น

2. ควรมีการพัฒนาการเรียนรู้อ การผลิตและการทอผ้าไหมผ่านระบบการศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรอบรมหรือหลักสูตรท้องถิ่นตั้งแต่ระดับประถม มัธยมจนถึงอุดมศึกษาเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในการสืบสานศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไปอีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้สนใจได้ศึกษาเล่าเรียน และอันจะเป็นการสร้างความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือ สามารถนำมาพัฒนาให้ เป็นอาชีพทางเลือกในการประกอบอาชีพได้

3. ศูนย์เรียนรู้กลุ่มไหมไทย บ้านหล่งประดู่ ควรร่วมกับชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ และเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วม เพื่อการปลูกฝังความรัก ความต้องการสืบสาน และความต้องการอนุรักษ์ อันจะเกิดเป็นความสัมพันธ์ที่ดีและความรู้สึกรักว่ากลุ่มทอผ้าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนอย่างแยกจากกันไม่ได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรส่งเสริมให้มีการทำวิจัยในเรื่ององค์ประกอบในลวดลายผ้าทอ บ้านหล่งประดู่
2. ควรมีการวิจัยการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่นที่เกี่ยวกับผ้าทอ บ้านหล่งประดู่

3. คว้ารศีกษาขั้นต่อนการผลิตผ้าไหม การเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทอผ้าการออกแบบลวดลาย การออกแบบลิตภัณฑ์ เครื่องแต่งกายให้เหมาะกะกับทุกเพศทุกวัยตลอดจนมีการส่งเสริมด้านการตลาดให้เป็นที่ยั้จก กว้างขวางออกไป

เอกสารอ้างอิง

- ชนิษฐา คำพลงาม. (2555). *การพัฒนาเครื่องแต่งกายสตรีเชิงพาณิชย์ จังหวัดมหาสารคาม*. ศูนย์สารนิเทศอีสานลิ
รินธร สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2534). *ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมและ
การพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- เชียรศรี วิวิธสิริ. (2534). *จิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่*. กรุงเทพฯ : ภาคการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัย ศรีนคริน
ทรวิโรฒ.
- นิตยา ฉัตรเมืองปัก.(มิถุนายน 2555).*การศึกษาวิเคราะห์ผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์*,สืบค้นเมื่อ 18
ตุลาคม 2562, จาก http://thesis.swuthesis/Art_Ed/NitayC.pdt
- ระวีวรรณ กิจโรจน์สกุล. (2557). *ผ้าไหมทางกระรอก : การอนุรักษ์และพัฒนาการผลิตเพื่อส่งเสริม วิสาหกิจชุมชน
จังหวัดนครราชสีมา*. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตร์มหาสารคาม : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ละอ ไชโยธา.(2551).*ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมชุมชนตำบลโคกจานอำเภอบุพผราลัยจังหวัดศรีสะเกษ*.วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. ศรีสะเกษ : มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- สร้างสี แก้วพิจิตร. (2551).*ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการผลิตผ้าไหมปักธงชัยเพื่อพัฒนาเป็นสินค้ามาตรฐานผลิตภัณฑ์
ชุมชน*.วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ปฐม นิคมานนท์. (2539). *รายงานการวิจัยเรื่องการค้นหาความรู้และระบบการถ่ายทอดความรู้ในชุมชนชนบท
ไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินท
รวโรฒ.
- สุนทร สุขไทย. (2549). *รายงานการวิจัยเชิงคุณภาพ การสืบสานการทอผ้าพื้นเมืองของชุมชนตำบลหาดเลี้ยว
อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสุโขทัย*. อุดรดิตถ์ : คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- สมคิด อิศระวัฒน์. (2541). *การเรียนรู้ด้วยตนเอง : กลวิธีสู่การศึกษาเพื่อความสมดุล*. *วารสารครุศาสตร์*. 27, 1
(กรกฎาคม-ตุลาคม).
- สมโชค เณตระการ.(2552). *แนวทางการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพทอผ้าไหมตามโครงการหนึ่ง
ตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง*.วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตนิพนธ์สาขา
อาชีวศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.